

De Steenmarter

De leefgebieden van de Steenuil en de Steenmarter overlappen elkaar hoofdzakelijk in een brede band van het noorden naar het zuiden van oostelijk Nederland; ook komen beide soorten op een aantal locaties in Noord Brabant gezamenlijk voor. Heeft de Steenuil daar ook last van deze 'rover'? Het is niet eenvoudig om predatie van Steenuilen door Steenmarters met feiten te onderbouwen. Meestal blijft het bij vermoedens, al dan niet geschraagd door "circumstantial evidence" (krabsporen, uitwerpselen e.d.). Soms is er echter een heterdaadje te melden. Zo beschrijven Ronald van Harxen en Pascal Stroeken een situatie in de Achterhoek, waar tijdens een controleronde in de winter een Steenuilkast bleek te zijn betrokken door een Steenmarter (Athene 11 (2005), p. 69 - p.72). Ronald van Harxen wist bijgaande fraaie foto van de kraker te maken.

Foto Ronald van Harxen

In de jaren hiervoor was in deze kast steeds een Steenuil broedsel mislukt. Zoals auteurs opmerken ontbreekt ook in dit geval echter het onomstotelijke bewijs dat de schuld in de schoenen van de Steenmarter kan worden geschoven. En wie herinnert zich niet de webcamsbeelden uit 2009 (Beleef de Lente)? Daarin is te zien hoe een Steenmarter de kast binnenkomt en een aantal muizen uit de opslag in het voorportaal rooft, door het gat de angstige aanwezige Steenuiljongen ziet, maar tegen de verwachting in niet terugkeert om deze soldaat te maken. Hoe dan ook: uit deze voorbeelden blijkt dat Steenmarters de kasten weten te vinden en binnen te komen. Dat zullen ze ook in het broedseizoen wel eens doen....

Emiel Blanke begint zijn presentatie op de Landelijke Dag van STONE (4 november 2006) dan ook aldus:

"Steenmarters eten soms Steenuilen. Gewoon een feit, net zoals het feit dat Steenuilen soms roodborstjes en boerenzwaluwen op het menu hebben staan." Hij becijfert dat de Steenmarter in circa 5 % van 2700 gevallen (wv. 350 in Wallonië) waarschijnlijk verantwoordelijk kan worden

gehouden voor het geheel of gedeeltelijk verloren gaan van Steenuilbroedsels. Ook nu weinig harde zekerheden op dit punt, wel veel min of meer sterke aanwijzingen.

Kennis van gedrag, levenswijze en ecologie van de Steenmarter kan helpen bij een goede interpretatie van mogelijk aan predatie te linken waarnemingen. Maar deze informatie kan ons bovenal innemen voor de soort, die bij sommigen toch een bedenkelijk imago heeft als veroorzaker van overlast voor de mens en als eierover. Na bovenstaande uitweiding dus snel naar het boek '**De Steenmarter**' (<http://www.knnvuitgeverij.nl/NL/webwinkel/0/0/7427>). Want daarin lezen we alles wat er maar van belang is om te weten over de soort. Dat is ook geen wonder als we naar de drie verantwoordelijke auteurs kijken. Sim Broekhuizen, Dick Klees en Gerard Müskens zijn gepikt en gemazeld in het zoogdieronderzoek in het algemeen en in het marteronderzoek in het bijzonder. De KNNV had zich geen beter driemanschap kunnen voorstellen. Het boek telt in totaal 112 pagina's verdeeld over 20 hoofdstukken en is rijk geïllustreerd met foto's, tekeningen en tabellen. De eerste vier hoofdstukken worden besteed aan een gedegen kennismaking met de soort: de herkomst van de soortnaam Steenmarter, diens taxonomische positie, de verschillen met de Boommarter en de lichaamskenmerken. Vervolgens worden drie hoofdstukken gewijd aan 'de geschiedenis van de verspreiding binnen Europa en Azië, en uiteraard die binnen Nederland. De auteurs stellen dat de Steenmarter waarschijnlijk al in de Romeinse tijd in Nederland moet zijn verschenen, toen de nog woeste natuur meer en meer naar een cultuurlandschap werd ontwikkeld. Dat is de zelfde ontwikkeling die ook de Steenuil in staat heeft gesteld zijn leefgebied vanuit meer zuidelijke contreien in onze richting uit te breiden! Natuurlijk komen dan diverse aspecten van het Steenmarterleven aan bod: de voortplanting, de ontwikkeling van de jongen en dan vier hoofdstukken die met elkaar een prima inzicht geven in het functioneren van een populatie. Interessant is het feit dat zowel mannetjes als vrouwtjes een territorium verdedigen tegen hun seksegenoten; mannetjes tolereren wel (meerdere) vrouwtjes binnen hun territorium, graag zelfs. Binnen zo'n territorium kan een Steenmarter wel 20 verschillende dagrustplaatsen gebruiken van zeer uiteenlopende typen, zoals holle bomen, hooizoldertjes, schuurtjes en houtstapels; dat zijn allemaal plekken waar een ontmoeting met (broedende) Steenuilen mogelijk is.

In het hoofdstuk over voedsel komt duidelijk naar voren dat de Steenmarter een opportunist is, net als de Steenuil eigenlijk. Het dieet is plaats- en seizoenbepaald. Muizen en vogels vormen het hele jaar een belangrijk bestanddeel van het voedsel. In het voorjaar halen ze eieren en jongen uit vogelnesten. Voedselresten en keukenafval zijn in stedelijk gebied een welkome aanvulling op het meer 'natuurlijke' dieet. De verschillende vormen van last en overlast die wij als mensen van deze prachtige dieren kunnen ondervinden komen vervolgens in een genuanceerde uitzetting uitgebreid aan bod. Tot deze categorie hoort ook het roven van eieren en vogels van soorten waar wij ons sterk mee begaan voelen. De auteurs beargumenteren helder dat de enige werkende oplossing voor Steenmarterschade te voorkomen gezocht moet worden in maatregelen die voorkomen dat zij kwetsbare plekken kunnen bereiken. Toegepast op Steenuilnestkasten bespreken zij het model 'pendelkast', dat gebruik maakt van het verschil in lichaamsgrootte tussen Steenmarter en Steenuil. Een ingenieuze constructie laat de toegang tot de eigenlijke broedholte passeerbaar voor de Steenuil, terwijl zijn belager voor een afgesloten deur komt te staan.

De hierboven aangehaalde Emiel Blanke uitte in zijn presentatie overigens de nodige twijfels bij het nut van pendelkasten. Volgens hem is het duurzaam voortbestaan van levenskrachtige Steenuilpopulaties meer gebaat bij maatregel ter versterking van de kwaliteit van het leefgebied. Refererend aan zijn openingszin: predatie is een natuurlijk gegeven. We zouden moeten proberen beide soorten naast elkaar voort te laten bestaan. Het boek 'De Steenmarter' laat zien dat deze slimme rakker dat meer dan verdient.

Een uitgave van de KNNV-Uitgeverij i.s.m. de Zoogdierverseniging; ISBN nr.:9789050113359; prijs €19.95)